

Г.О. Надоленко, Надзвичайний і Повноважений Посол
(Дипломатична академія України, Україна)

Багатостороння економічна дипломатія ІКАО і проблеми розвитку авіаційної галузі України

Досліджено роль багатосторонньої економічної дипломатії ІКАО у регулюванні міжнародної авіаційної діяльності та стандартизації авіаційної галузі. Розглянуто ключові аспекти співпраці України з міжнародними організаціями, зокрема питання безпеки авіаперевезень, відновлення авіаційної інфраструктури після війни та залучення інвестицій для модернізації галузі. Дане дослідження підкреслює перспективи України у відновленні авіаційної галузі, а також роль міжнародних ініціатив у цьому процесі, що сприяє економічному зростанню країни.

Міжнародна економічна дипломатія спрямована на забезпечення стабільності та передбачуваності в глобальному економічному розвитку, створення справедливих умов для торговельних відносин і ефективне вирішення глобальних економічних викликів.

Багатостороння економічна дипломатія своєю чергою спрямована на регулювання економічних відносин між багатьма державами або міжнародними організаціями через переговори, узгодження позицій і спільні рішення. Вона функціонує в межах багатосторонніх форумів, конференцій або міжнародних організацій, таких як ООН, СОТ, МВФ, ІКАО та інші.

Багатостороння економічна дипломатія ІКАО (Міжнародної організації цивільної авіації) відіграє ключову роль у регулюванні глобальної авіаційної діяльності та розвитку авіаційних стандартів. ІКАО є спеціалізованою агенцією ООН, створеною у 1944 році для координації міжнародної співпраці в цивільній авіації. Її багатостороння економічна дипломатія полягає в узгодженні інтересів різних держав, авіаційних компаній, аеропортів та інших учасників ринку через діалог і регуляторну співпрацю на міжнародному рівні.

Основні аспекти багатосторонньої економічної дипломатії ІКАО включають розробку та впровадження міжнародних стандартів і норм (SARPs), що стосуються безпеки польотів, авіаційної безпеки, охорони довкілля, економічної регуляції та захисту прав споживачів. Це стосується тарифів, зборів, економічних регуляцій аеропортів та аеронавігаційних служб. SARPs є обов'язковими для країн-членів і дозволяють забезпечувати економічну стандартизацію авіаційної галузі, що дозволяє уникнути економічних конфліктів і стимулює прозорість міжнародних авіаперевезень та безпечність авіаційної діяльності на глобальному рівні.

Також ІКАО активно працює над вирішенням питань авіаційної безпеки і має ключову роль у міжнародних ініціативах щодо скорочення викидів парникових газів від авіаційної діяльності. Наприклад, програма CORSIA (Схема компенсації та скорочення викидів вуглецю для міжнародної авіації) є важливим механізмом боротьби з кліматичними змінами.

Іншим важливим аспектом багатосторонньої економічної дипломатії ІКАО є економічне регулювання міжнародного ринку авіаційних послуг, зокрема щодо лібералізації авіаперевезень та управління тарифами, аеропортами і аеронавігаційними системами. Це дозволяє країнам-членам домовлятися про доступ до своїх ринків авіапослуг через багатосторонні угоди, які, зокрема, включають відкриття ринків для міжнародних авіакомпаній і спрощення регуляцій, які стосуються маршрутів, цін і обслуговування пасажирів. Двосторонні та багатосторонні угоди про повітряні перевезення за участю ІКАО сприяють розширенню економічних можливостей на ринках авіаційних перевезень, підтримуючи економічне зростання і конкуренцію.

Окрім цього ІКАО забезпечує технічну та економічну допомогу країнам-членам, особливо тим, що розвиваються, включаючи Україну, допомагаючи їм вдосконалювати національне авіаційне законодавство, модернізувати інфраструктуру та дотримуватись міжнародних стандартів. Це включає навчання персоналу, технічні дослідження та залучення міжнародних інвестицій.

І останнім, але не менш значимим аспектом багатосторонньої економічної дипломатії ІКАО є організація дипломатичних та політичних платформ (міжнародні конференції, симпозіуми та засідання), на яких представники держав обговорюють актуальні питання розвитку авіаційної галузі та домовляються про нові механізми співпраці. Таким чином, ІКАО створює платформу для багатостороннього діалогу між урядами і приватним сектором.

Таким чином механізми багатосторонньої економічної дипломатії ІКАО дозволяють координувати та регулювати економічні аспекти авіаційної діяльності на глобальному рівні. Вони забезпечують гармонізацію правил, стимулюють розвиток міжнародних ринків, підтримують фінансову стабільність та сприяють інтеграції країн у світову економіку авіаперевезень.

Для України участь в ІКАО є важливою для розвитку національної авіаційної галузі, оскільки вона сприяє інтеграції в міжнародну авіаційну спільноту, залученню інвестицій і підвищенню стандартів безпеки та якості авіапослуг.

Стан авіаційної інфраструктури України значно погіршився внаслідок війни та економічної кризи, які розпочалися після російського вторгнення в 2022 році. До війни Україна мала розвинену авіаційну мережу, яка включала понад 20 аеропортів, серед яких міжнародні хаби, такі як «Бориспіль», «Львів» і «Одеса». Ці об'єкти забезпечували стабільний потік міжнародних і внутрішніх авіаперевезень, активно залучаючи іноземні авіакомпанії. Протягом останніх років до війни Україна модернізувала аеропорти, впроваджуючи сучасні технології управління повітряним рухом і розвиваючи інфраструктуру в рамках інтеграції до європейської авіаційної системи.

З початком війни стан авіаційної інфраструктури різко погіршився. Багато аеропортів у південних та східних регіонах країни зазнали масованих руйнувань через обстріли та авіаудари. Наприклад, аеропорти Маріуполя, Миколаєва, Херсона та Дніпра були або частково, або повністю зруйновані, що унеможливило їхнє використання. Крім того, через постійну загрозу ракетних

ударів цивільний авіапростір України був закритий для регулярних комерційних рейсів, що фактично паралізувало внутрішні та міжнародні авіап перевезення. Це суттєво вплинуло на економічну активність, зокрема на туризм, транспортні послуги та логістику, що традиційно залежали від повітряних перевезень.

Війна також спричинила значний економічний спад, що ускладнює фінансування відновлення та модернізації авіаційної інфраструктури. Економічна криза, викликана війною, призвела до обмежених можливостей інвестувати в реконструкцію аеропортів, закупівлю нових технологій для управління повітряним рухом та відновлення авіап перевезень. Багато підприємств авіаційної галузі зазнали фінансових труднощів, а державний бюджет, перенаправлений на оборонні витрати та гуманітарну допомогу, не має достатніх ресурсів для підтримки авіаційної галузі на довоєнному рівні.

Серед основних викликів відновлення авіаційної інфраструктури є не лише фізичні руйнування аеропортів, але й необхідність забезпечити їх безпеку в умовах триваючої війни. Також важливо модернізувати застарілу інфраструктуру та інтегрувати її в європейську авіаційну систему після завершення війни. Окрім цього, для відновлення авіап перевезень необхідно буде відновити довіру міжнародних авіакомпаній, які припинили польоти до України через високі ризики.

Попри ці виклики, Україна має значний потенціал для відновлення авіаційної інфраструктури завдяки підтримці міжнародних партнерів, зокрема ЄС, ІКАО та Світового банку. Відновлення аеропортів і впровадження сучасних технологій після завершення активних бойових дій стане критично важливим для економічного відродження країни, відновлення міжнародних торговельних зв'язків та розвитку транспортної системи в цілому.

Для відновлення та розвитку авіаційної галузі України важливу роль може відіграти багатостороння економічна дипломатія. Перше, що необхідно зробити, – це активізувати участь України у міжнародних авіаційних організаціях, таких як ІКАО, для отримання технічної допомоги та залучення до глобальних ініціатив з розвитку авіації. Співпраця з міжнародними фінансовими установами, такими як Світовий банк і Європейський банк реконструкції та розвитку, може допомогти залучити інвестиції для модернізації інфраструктури та впровадження нових технологій. Важливо також використовувати багатосторонні форуми для налагодження співпраці з іншими країнами в галузі авіабезпеки, обміну технологіями та управління повітряним рухом.

Україні слід активно працювати над підписанням нових міжнародних угод про авіаційне сполучення та лібералізацію ринків, що дозволить збільшити обсяги міжнародних перевезень та створити конкурентні умови для українських авіакомпаній. Співпраця з міжнародними організаціями у сфері авіаційної безпеки та екологічної стійкості, зокрема в рамках програми CORSIA, допоможе підвищити стандарти авіап перевезень і відповідати сучасним вимогам.

Таким чином, для подолання внутрішніх проблем авіаційної галузі України та її подальшого розвитку необхідно активно використовувати можливості багатосторонньої економічної дипломатії для залучення інвестицій,

модернізації інфраструктури та інтеграції в міжнародні авіаційні ринки. Не зважаючи на те, що стан авіаційної інфраструктури України сьогодні залишається важким, після закінчення війни та стабілізації економіки є перспективи для її відбудови та подальшого розвитку.

Висновки

Міжнародна економічна дипломатія, зокрема багатостороння економічна дипломатія ІКАО, є ключовою для відновлення авіаційної галузі України після війни. ІКАО відіграє важливу роль у регулюванні глобальної авіаційної діяльності, встановлюючи міжнародні стандарти (SARPs), що забезпечують безпеку польотів, економічну регуляцію аеропортів та сприяють екологічній стійкості через програми на зразок CORSIA. Для України участь в ІКАО та співпраця в рамках багатосторонньої дипломатії дає можливість отримати технічну та економічну допомогу, необхідну для модернізації застарілої авіаційної інфраструктури, що сильно постраждала внаслідок війни.

Україна має скористатися можливостями багатосторонньої економічної дипломатії для залучення міжнародних інвестицій у відбудову аеропортів, впровадження сучасних технологій та підвищення авіаційної безпеки. Участь у міжнародних ініціативах ІКАО допоможе країні інтегруватися в глобальні ринки авіапослуг, підвищити конкурентоспроможність національних авіакомпаній та створити сприятливі умови для міжнародного співробітництва у сфері авіації. Це критично важливо для економічного відродження країни, відновлення транспортних зв'язків та зміцнення її позицій на світовому ринку авіаперевезень.

Список літератури

1. Деделюк К. Ю. Економічна дипломатія : конспект лекцій. Луцьк : Східноєвропейський національний університет ім. Лесі Українки, 2017. С. 7–9.
2. Abeyratne, R. (2014). The Nature and Role of ICAO. In: Regulation of Air Transport. Springer, Cham. URL: https://doi.org/10.1007/978-3-319-01041-0_1
3. Kobierecki, M. M. (2021). Aviation diplomacy: a conceptual framework for analyzing the relationship between aviation and international relations. *Place Branding and Public Diplomacy*, vol. 17(4), P. 293–303.